

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה לפוליטיקה וממשל
קורס שנתי 2023/2024

שם הקורס: גישות ושיטות במחקר הפוליטי

מס' הקורס: 138.1.0158

שם המרצה: ד"ר אוהד שקד (Shakohad@gmail.com)

שם עוזרת הוראה: גבי שרון חגבי (sharonationha@gmail.com)

שעות קבלה: בתיאום מראש

מספר נק"ז: 6:

תיאור הקורס:

במהלך הקורס נדון במושגים הבסיסיים המרכיבים את האפיסטמולוגיה (תורת המידע) של המדע ונבדיל בין מדע למה שאינו מדע. נברר מהם כלי הביצוע של המדע ונלמד אמצעים (טכניקות) באמצעותם ניתן ליישם כלים מדעיים לחקר בעיות במה שמכונה "מדעי החברה" בכלל ומדעי המדינה בפרט.

מטרת הקורס:

- הקניית מושגים וכלים בסיסיים להבנת המחקר המדעי בכלל והמחקר במדעי המדינה בפרט.
- הקניית יסודות של תכנון מחקר בסיסי במדעי החברה ויכולת חשיבה מחקרית ביקורתית. כמו כן, פיתוח יכולת של קריאה, הבנה, ניתוח וביקורת של מחקרי מדעיים.
- מתן הכשרה בקריאה ביקורתית של מאמר מדעי בתחום מדעי המדינה, והבנתו של המודל המחקרי כפי שהוא משתקף בכתיבה אקדמית.
- שיפור יכולת של קריאה אקדמית והבנתה של הספרות המדעית במדעי החברה בכלל ומדעי המדינה בפרט.
- הכרה של מרכיבי המחקר המדעי במדעי החברה והמדינה.
- הקניית יכולת הערכה של מידת איכותו של המחקר המדעי.

- שיפור היכולת לקרוא כתיבה פופולארית/עיתונאית המתייחסת או מציגה את מה שנראה כספרות מדעית.
- הכרת מערכי המחקר המובילים במדעי החברה.

מבנה הקורס:

הקורס מבוסס על הרצאות, תרגולים ולימוד עצמי. ההרצאות יועברו באמצעות מצגות שיועלו מראש לאתר הקורס. בתרגילים יתקיימו חזרות על החומר והבהרות תמציתיות של חלקים עיקריים מהשיעור, יתורגלו בעיות ודילמות שונות ותינתן הכוונה בכתיבת המטלות.

נושאי הקורס:

- חשיבה מדעית – עקרונות מרכזיים וגישות לגבי התועלת שבשיטה המדעית.
- טיפוסים שונים של מחקר - מחקר כמותי, מחקר איכותני ומה שביניהם.
- שאלות מחקר והשערות מחקר – כיצד לשאול ומה לשער? תיאוריה ומשמעותה במחקר המדעי, והגדרת משתנים.
- שלבים בתכנון מחקר אמפירי וקביעת מדדים וסולמות מדידה.
- הערכת מהימנות ותוקף של כלי מחקר.
- דגימה: שיטות דגימה ושיקולים בבניית מדגם: דגימה מייצגת ושאינה מייצגת.
- איסוף נתונים: מאגרי מידע ואינדקסים, סקר, ראיון, שאלון, ניתוח תוכן, ניסוי, ניתוח גיאוגרפי ותצפית.
- דילמות אתיות במחקר חברתי.
- המחקר הפוליטי גונוני השונים וייחודיותו והמחקר הפוליטי בתנאי קונפליקט.
- מחקר טרומי, מחקר גישוש ומחקר שדה.
- הבנת ממצאים ומשמעויותיהם: שיטות סטטיסטיות ושיטות שאינן סטטיסטיות.

תכנית הוראה לפי שיעורים :

*יתכנו שינויים בסדר התכנים הן בשיעורים והן בתרגילים וכן בסדר המטלות, כתלות בהתקדמות הקורס

מספר השיעור	נושא השיעור	נושא התרגול	מצגת	הערות
1-2	סקירת הקורס, נושאים, מטרות, מהלך השיעור תרגילים והמטלות. מה הוא מדע? מה ההבדל בינו לבין שיטות איסוף מידע אחרות? יכולת ההפרכה וחשיבותה אל מול הצורך בפרדיגמה והתקדמות המדע. מאפייני המחקר המדעי. מחקר יישומי, ומחקר ביקורתי. ההבדל בין למידת מכונה ובינה מלכותית לידע מובנה.	היכרות וסקירת התרגילים. אונטולוגיה ואפיסטמולוגיה של המדע והגישה הרציונלית.	מצגת 1	מבחן בית א
3-4	שלבים בביצוע המחקר המדעי ותהליך החקירה המדעית. הגדרת בעיית מחקר, משתנים וקשרים. קשרים מורכבים (משתנה ממתן ומתווד). שימוש בכלים טכנולוגיים לאיתור בעיית המחקר.	מה ניתן ללמוד מתצפית? בחירת נושא מחקר, וניסוח שאלת מחקר. בחירה ואישור של נושאי עבודות הסטודנטים.	מצגת 2	מטלה חלק א מבחן בית ב
5-6	הגדרות משתנים - הגדרה נומינאלית ואופרציונלית והיחס בניהם. תיאוריה וניסוח השערות. הגדרות במחקר איכותני. הגדרות משתנים כמותיים מבוססי מחקר מקדים. סקירת ספרות למתקדמים.	סקירת ספרות - איך מנסחים הגדרה נומינאלית וכיצד מבססים בכתיבה את ההשערה על תיאוריה. עבודה על מטלות.	מצגת 3	ניתוח תזה
7-8	<u>עצירה חלק ראשון.</u> וכלים לחיזוק סקירת ספרות : גוגל סקולר, אינדקסים, שימוש בכלי AI לאיתור חומרים ועזרה בכתיבה.			
9-10	עקרונות מדידה - מדידה במדעי החברה ומדעי המדינה ומהימנות. - מדידה איכותנית ומדידה כמותנית. - סוגי מהימנות שונים.	חזרה ותרגול של ההרצאות בדגש על הבנת המושגים המרכזיים. הצגת דוחות הקריאה על עבודות התזה.	מצגת 4	ניתוח מאמר מדעי
11-12	עקרונות המדידה : תוקף. סוגי תוקף שונים ותיקוף כלי מחקר כמתונים ואיכותניים.	חזרה ותרגול של ההרצאות בדגש על הבנת המושגים המרכזיים. מבנה עבודה סמינריונית – היכרות.	מצגת 4	מבחן בית ג
13-14	בחירת אוכלוסייה ודגימה	חזרה ותרגול של ההרצאות בדגש על הבנת המושגים המרכזיים. עבודה על חלק ב' של המטלה.	מצגת 5	מטלה חלק ב
15	<u>השלמות ועצירה חלק 2</u>	השלמות ועצירה חלק 2 ועבודה על המטלה המסכמת.		

	מצגת 6	חזרה ותרגול של ההרצאות בדגש על הבנת המושגים המרכזיים. מיפוי וסיכום מאמר מדעי במדעי המדינה	מערכי המחקר : המחקר האיכותני, הכמותני והמערך המשולב, מחקר מתאמי וניסויי, מחקר אורך ורוחב, מחקר תיאורי, מחקר גישוש (מחקר חלוץ). שיטות לאיסוף נתונים : ניתוח תוכן.	16-17
מטלה חלק ג	מצגת 6	חזרה ותרגול של ההרצאות. המחקר האנתרופולוגי.	מערכי מחקר שיטות לאיסוף נתונים - סקר ובניית סולמות, ראיונות. שימוש בכלי AI לכתיבת סקרים וראיונות.	18-19
	מצגת 6	חזרה ותרגול של ההרצאות. אתיקה במדעי המדינה. כיצד מתארים בכתיבה נכונה מערך ניסוי.	מערכי מחקר שיטות לאיסוף נתונים - הניסוי וניתוח שיה. (כתלות בזמן והתקדמות הכיתה : שימוש במאגרי נתונים, ניתוח רשתות ומחקר גיאוגרפי).	20-21
מבחן בית ד	מצגת 6	חזרה ותרגול של ההרצאות. הנחיה וחניכה לעבודות הסופיות של הסטודנטים.	מערכי המחקר ואיסוף נתונים במדעי המדינה ובתנאי קונפליקט - יתרונות וחסרונות, איך בוחרים מערך מחקר מתאים - דוגמאות למחקרים משולבים.	22-23
		חזרה למבחן	חזרה למבחן	24
		שני מפגשים לאורך השנה (4 הרצאות אורח).	מרצים אורחים : חוקרי המחלקה	שני מפגשים

חובות הקורס :

ציון מעבר : 70

מטלות הקורס : במהלך הקורס יינתן עבודה שנתית, שתי מטלות ניתוח, בוחן אמצע ומבחן מסכם.

הרכב הציון :

1. עבודה שנתית : 30% . הגשה בשלושה שלבים (הגשות ממושבות : שיעור 4, שיעור 14, שיעור 18, הגשה אחרי תיקון שבועיים אחרי סוף הסמסטר). *הציון יינתן עבור ההגשה הסופית בלבד.
2. שתי מטלות ניתוח : ניתוח תזה ממדעי המדינה וניתוח מאמר מדעי ממדעי המדינה. מטלות אילו אינן חלק מהציון הסופי אך דורשות משוב עובר לצורך מעבר הקורס (הגשות בשבוע 6 ושבוע 9)
3. מבחני בית : 20% (4 מבחנים, נלקחים לציון השניים הכי טובים).
4. מבחן מסכם. 50%
5. השתתפות בתרגילים : 3 נקודות לפי בונוס החלטת המתרגלת.

פירוט המטלות :

1. עבודה שנתית : בקורס ישנה מטלת כתיבה מרכזית אחת הכוללת הצעת מחקר מלאה אשר תתבצע בהכוונה ובחניכה של המתרגלת תוך פיצול המטלה לשלושה שלבים (שלב א', ב' ו-ג') במסגרתם יגישו הסטודנטים את העבודה במהלך הקורס (לעבודה זו יינתנו הנחיות פרטניות במסמך נפרד). הציון על העבודה הינו על ההגשה הסופית בלבד, כאשר מטרת שלבי הביניים היא לאפשר למתרגלת לחנוך את המגיש בין שלב לשלב. עבודות שיוגשו באיחור במהלך הקורס ללא אישור, בהגשות הביניים, לא יקבלו משוב. איחור בהגשה הסופית, יגרור אחריה הפחתה של נקודה על כל יום איחור.
2. שתי מטלות ניתוח : קיימת חובת הגשה של שתי המטלות. הראשונה תעסוק בקריאה ובניתוח של עבודת תזה מהדיסציפלינה של מדעי המדינה והשנייה בקריאה ובניתוח של מאמר עדכני מתחום מדעי המדינה. המטלות הן ללא ציון אך הגשתן תוך קבלת משוב עובר מהמתרגלת היא חלק מתנאי המעבר

של הקורס. איחור בהגשת המטלה, ללא אישור יביא להפחתה של נקודה אחת בציון הסופי על כל יום איחור.

*את כל ההגשות יש לעשות באמצעות מערכת המודל בלבד.

3. מבחן בית: באמצע השנה, יבוצעו ארבעה מבחני בית כל אחד מהם כולל 6 שאלות בחירה. הציון בכלל המבחנים הנל מהווה 20% מן הציון הסופי

4. מבחן מסכם: הבחינה המסכמת תתבסס אך ורק על החומר הנלמד בהרצאות והיא תהווה 50% מהציון הסופי. תלמיד שלא ישלים את הגשות החובה בקורס לא יוכל לגשת לבחינה;

5. הנוכחות וההשתתפות האקטיבית בהרצאות מומלצות. בהרצאות ובתרגילים נדרשת חובת נוכחות לפחות ב-80% מכלל המפגשים למעט היעדרות הנגרמת עקב הנסיבות המוכרות על ידי האוניברסיטה. לא יתאפשר מעבר של סטודנט מסמסטר א' לסמסטר ב' ללא עמידה בחובת הנוכחות בתרגילים.

על השתתפות אקטיבית ותרומה לדיון במהלך התרגולים יינתן ציון "בונוס" של עד 3 נקודות מהציון הסופי לשיקולה של המתרגלת

קריאה מומלצת (רשות):

איזנבך, ר' (2004). רגרסיה מרובה ל"לא סטטיסטיקאים": ניתוח נתונים בעזרת SPSS. ירושלים: אקדמון.

בייט-מרום, ר' (1990). [שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר וסגנונותיו](#). תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה [יחידות: 1, 2, 3, 5, 6].

בייט מרום ר. (2001), שיטות מחקר במדעי החברה, יחידות 1-8, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

בירנבוים, מ. (1993). מי מפחד מעבודת מחקר? - תכנון וכתובה של הצעת מחקר ודו"ח מחקר במדעי ההתנהגות. מפעלים אוניברסיטאיים להוצאה לאור בע"מ.

הורניק י. (1988), סקרים ומשאלים דעת קהל, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב. עמודים 17-50.

וולפה, ע., עמית, ע., (1994). חיבור מדעי- האתגר. אוניברסיטת ת"א.

זיסר, ב' (עורך) (1993). [מדע המדינה לגווניו – אסכולות וגישות בחקר הפוליטיקה](#). תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה. [פרק שני, עמ' 149-232].

חיות, ע' (2004). מדריך למחקר ולכתיבה מדעית: מהלכה למעשה. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

ליברמן ו. טברסקי ע. (1996), חשיבה ביקורתית, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב. פרק 2.

מרבך, ע' (תשס"א). [תיהלוך החשיבה האקדמית](#). תל אביב: מכון מופ"ת. עמ' 13-53.

נחמיאס ד. נחמיאס ח. (1992) שיטות מחקר במדעי החברה, הוצאת עם עובד, תל אביב. עמודים 13-72.

פוקס ק. בר לב ש. (1998) אמת וסקר, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב. עמודים 27-42.

פרס, א., יציב, ג., (1986). מבוא לשיטות מחקר במדעי ההתנהגות. ירושלים: אקדמון.

צבר בן יהושע, נ. (עורכת) (2001). מסורות וזרמים במחקר האיכותי. זמורה ביתן. 31-76.

צבר בן יהושע, נ. (1990) המחקר האיכותי בהוראה ולמידה. גבעתיים: מסדה

עמ' 18-31: מאפייני מחקר איכותי

עמ' 32-48: תצפיות

עמ' 49-62: ראיונות

קימן, צ. (1983). שיטות מחקר במדעי החברה: איסוף נתונים גישה השוואתית. ת"א: דקל. (אין בספרייה)

קניאל, ש. (1997). כתיבת עבודות מחקר בחינוך הגבוה: מדריך, הוצאת דקל, תל-אביב. עמודים 42-58.
קופפרברג, ע. (עורכת). חקר הטקסט והשיח – ראשומון של שיטות מחקר. הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן גוריון.
עמודים 13-24.

שקדי, א. (2003). מילים שמנסות לגעת – מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. הוצאת רמות, אוניברסיטת תל-אביב.
עמודים 23-25. עמודים 69-92. עמודים 18-21.

Babbie, E. R. (1995). *The Practice of Social Research*, 7th ed. Belmont, Calif; Wadsworth. Ch. 4: pp. 80-108.

Bauer, M. & Gaskell, G. (2000). *Qualitative Researching with Text, Image and Sound - a practical handbook*.
London: Sage.

Cohen, N. & Arieli, T. (2011). "[Field research in conflict environments: Methodological challenges and the snowball sampling](#)" *Journal of Peace Research* 48 (4): 423-436.

King, G., Keohane, R. O., and Verba, S. (1994). *Designing Social Inquiry: Scient Inference In Qualitative Research*, Princeton University Press, Princeton, Ch. 1-3.